

VEGYESEK.

A *Tanulók Lapja szerkesztősége május 1-től kezdve a Kosmos műintézet épületébe helyeztetvén át, figyelemzetjük olvasóinkat, hogy már most is és ezentul is minden küldeményt VI., Aradi-utca 8. sz. alá címezzenek. A más címen küldött esetleg eltévedő levelekért nem vállalunk felelősséget.*

Lapunk mai számához mellékelve kapják olvasóink a *Történeti Album 4-dik ivét színes műmelléklettel.*

Szavalmati estély. A fővárosi állami felsőbb leányiskola növendékei intézetük dísztermében szombaton este szavalmati és énekelőadást tartottak, a melyeket Wlassics Gyula kultuszminiszter is végighallgatott nevével. A Torkos László által megírt prólógót Reinitz Ilona VI. oszt. növendék szavalmta el nagy hatással. Az előadók közül különösen kitűntek Blaskovics Bella, Freund Etelka és az V. és VI. osztály növendékeiből alakult énekkar.

A szombathelyi kereskedelmi iskola Fiumében. A szombathelyi közép kereskedelmi iskola 18 növendéke Seemann Gábor igazgató és 3 tanár vezetése mellett három napot töltött a magyar kikötővárosban. Az igazgató és a tanárok, hogy az utat tanulmányossá tegyék, elvezették az ifjúságot a torpedó-, a papírgyárba, a rizshántolóba, a kőolajfinomítóba, megtekintették a «Trocas» nagy angol hajót az Adria-társaság egyik gőzösét, az Elevátort stb.

A m-szigeti ev. ref. lyceum önképzőköre április 20-án tartotta 20-ik rendes gyűlését. Tárgyai: 1. Fuchs Lajos szavalmata, I. fok. 2. Kovásy B. VIII. oszt. t. bírálata Török Margit című mű felől. A tekintélyes verses munkát, mely 67 versszakból áll, II. fokra bírálta. Szerzője Buzinkay Jenő. 3. Koturnya D. bírálata az «Élet végén» című mű felől III. fok. 4. Birle E. szavalmata III. fokra érdemesített. 5. Fuchs L. bírálata az «Alom és való» című mű felől. Gyenge kísérlet. Visszadjja szerzőjének. 6. Az elnök tudatja a gyűléssel, hogy még egy befejező gyűlést lehet tartani, mivel az érettségi vizsgálatok közelednek.

A lőcsei áll. főreáliskola Arany-köre folyó hó 20-án XIV. rendes gyűlését tartotta meg dr. Sárffy Aladár és Geyer Vilmos ifjúsági elnök vezetése alatt. A kör eddigi írásbeli működésének eredménye 156 mű, melyek közt van: 41 költemény, 29 elbeszélés, 3 karczolat, 4 leírás, 33 értekezés, 3 műbeszéd, 25 másfajú

eredeti munka és 18 fordítás. Ezek közül emlékkönyvbe fogadtak el 4-et, dolgozatszámba 101-et és elvetettek 51-et. Szavalmat eddig 53-at hallottunk. E gyűlés volt a pályaművek beadásának határideje. 9 pályamunka érkezett be és pedig: e tételre: «Kivántatik egy történeti elbeszélés» 1 mű, e tételre: «Kivántatik egy értekezés e címmel «A víz, mint geológiai tényező» vagy «A föld magnetizmusa» 3 mű (2 az előbbi, 1 az utóbbi címmel); e tételre: «Kivántatik öt epigramm distichonokban», két pályamű; e tételre: «Kivántatik egy buzdító beszéd e tárggyal «Pártoljuk a színészetet, mint a nemzeti művelődés egyik tényezőjét», 1 pályamű; végül a VI. osztály tanulói számára kitűzött tételt «A csodás elem a «Szigeti veszedelemben» (poet. fejtegetés) 2 pályázó dolgozta ki. Ezen a gyűlésen kívül még két gyűlésünk lesz és az évzáró díszgyűlés; a rendes gyűlések másodikán fogjuk megtartani a pályaszavalmatokat és egyszersmind kihirdetjük az írásbeli pályázatok eredményét.

Pályanyertes elbeszélés. Kaltenecker Károly az általa lapunk előfizetői részére kitűzött egy db. arany pályadíjat *Ébinger* János, szegedi főreáliskolai V. oszt. tanuló «Ilonka» című dolgozatának ítélte oda. A többi művek szerzőit az eredményről levélben fogja értesíteni.

Szerkesztői üzenetek.

Varga Elemér, Debreczen. Mire e lapot megkapja, addig a könyv is kezei közt lesz. **Bernolák N.** Besztercebánya. Csakugyan Nándor és nem Sándor, mert hisz az a pályázó maga volt. **Klein J. és Sehand Károly,** Győr. A dolgozatokat megkaptuk. Ha neveik ki is maradtak, a pályázatban azért részt vesznek. **Grósz S.** Szatmár. 1. Forduljon e kéréssel a kiadóhivatalhoz. 2. A nem előfizetők a történeti albumot megvehetik, de ívenként 15 krért. 3. Annak a lapnak sohse hallottuk híret, mert a hírlapok repertoriumában nyoma sincs neki. Levelében nem volt hiba. **Strausz P.** Besztercebánya. Hígyje el, nem akarjuk magunknak vindikálni a maga dícsőségét. A Vigasz megrendelhető 1 frtért, mely összeg Hevesi József ur nevére, VI., Aradi-u. 8. sz. küldendő. Seh. L.-ről közelebbi adatot csak a kiadóhivatal adhatna, mert mi a megfjétéseket a közlés után nem szoktuk eltenni, a nélküli pedig nem emlékszünk rá. **Mannheim Emil,** Besztercebánya. Kérését nem teljesíthetjük, hanem ajánlunk önnek két könyvet. Ezek: Jókai «Negyven év visszhangja» és a «Szellemi kincstár.» Mind a kettőben s esetleg Petőfi egyik versében is megtalálja azt, a mire minket kért. **Márkus J.** Kassa. A mai számunkból kiszorult, de legközelebb majd folytatjuk a cikket s akkor a szerek nevét és árát s a bevásárlási forrást is megemlítjük. Hagyja a német katalógust. Előfizetőink részére a szükséges fényképészeti cikkeket szívesen megrendeljük s elküldetjük. **Aranykőr tagja.** Nő-könyvelőképző intézetet nem ismerünk, ilyen nincs is, de van női kereskedelmi iskola, a hol a könyvelést is tanulják. Ilyen a Vadász-utczában van, igazgatója dr. Gyulai Béla. N. Ez a vers se jó. **Több kérdésre** a jövő számban.

«Kosmos» műintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA.

Előfizetési árak:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda részvenytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Aradi-utca 8. sz.

HIRDETÉSEK

felvetetnek és jutányosan számíttatnak.

SOMLÓ SÁNDOR.

A kinek arczképet itt bemutatjuk, az Somló Sándor, a Nemzeti Színház egyik legkiválóbb művésze. A férfiszínészek között ő a klasszikai nagyszabású tragédiát, Fra Girolamot, melynek hőse a reneszánsz kitűnő alakja Savonarola, Firenzenek egykori felszabadítója. A tragédia

stílus egyik jeles képviselője, a ki minden szerepét sok tanulmányozás után játszsza el. Azon kevés színészek közé tartozik, kikben megvan a tudásnak az a nagy foka, mely szükséges ahhoz, hogy valaki nagy színészszé válhasson. Somló Sándor jeles költő is. Csak a nemrégiben adtak tőle a Nemzeti Színházban egy

rendkívüli sikert aratott. Korfestő jelenetei és drámai ereje megragadták a közönséget. Somló Sándornak van még több drámai munkája. Majdnem valamennyit pályadíjjal tüntette ki az Akadémia. Gorgo, Első szerelem, Ovidius, Zsolt vezér ifjúsága, csupa igazi költői munkák, melyek kiváltkép költői nyelvezetükkel hatnak.

IRODALMUNK JELESEI.

— ARCZKÉPCSARNOK. —

SZALAY LÁSZLÓ

(1813—1864.)

Szalay László egyike legkitünőbb történet-íróinknak, Budán született 1813. ápril 18-án. Atyja a helytartóságnál titkár volt a nádor mellett, ki őt nagyon szerette. Szalay László Budán s 1824—26-ig Székesfehérváron járt iskolába: a felsőbb osztályokat Pesten a kegyesrendiek iskolájában végezte, hol báró Eötvös Józseffel együtt tanult és a kivel ez idő óta szoros barátságot is kötött. A középiskolai tanulmányok bevégezése után jogot hallgatott s különösen Horváth Istvánnak, a történettudósnak előadásaira szeretett eljárni, ki atyjának is jó barátja lévén, őt is nagyon szerette, főleg azért, mert a fiu sok jelét adta kitünő felfogásának és a

történeti tudományokhoz való vonzalmának. 1831-ben Kölcsey Ferencz mellett volt törvénygyakorlaton, ki akkor Szatmármegye főjegyzője volt, s a kinek hatása alatt a lángelkű ifjában az irodalom iránt való vonzódás fölébredt. 1832-ben Budán táblai jegyzővé esküdt föl s rövid ideig ott is működött mint fogalmazó gyakornok, s 1833-ban ügyvédi oklevelet nyervén, állásától megvált s elhatározta, hogy történeti kutatásokra szenteli magát. E célból nagyobb

külföldi utra indult s főleg a törvényszéki eljárásokat tanulmányozta, miért is ezen irányban kifejtett nagyobb működése folytán ismert névre tett szert annyira, hogy az Akadémia már 1836-ban levelező, 1838-ban rendes tagjának választotta meg. Az 1843. évben országgyűlési képviselő s a Pesti Hirlap tudósítója, utóbb pedig szerkesztője lett. 1848-ban az igazságügyminiszteriumban a codificáló osztály főnökének nevezte ki Deák Ferencz, később pedig Frankfurtba követül küldetett a birodalmi gyűlésre, a német birodalom s a Magyarország közötti viszonyok rendezése céljából. A forradalom után külföldön élt és csak 1855-ben tért vissza Pestre, hol folytonos munkában töltötte életét egészen 1864. évben bekövetkezett haláláig.

Legkiválóbb munkája a «Magyarország története», melyet alapos-sággal, mély judiciummal, forrás tanulmányokkal, lelkiismeretes kutatások után irt meg.

Előadásában pártatlan, részrehajlatlan higgadtság jellemzi, a nélkül, hogy pillanatra is megszűnnék hű magyar s kiváló hazafi lenni. Irói nyelve tiszta, tömött, szabatos, e mellett sajátságos, eredeti, s mindenkifölött rendkívül élvezhető.

É kard és lant hőse.

— Történeti regény. —

(5.)

Az ifjúság számára írta: GAÁL MÓZES.

IV.

Pázmány Péter gyámfia.

Két évvel utóbb már nem találjuk Miklóst a csáktornyai várban, hová gyermekéveinek emlékei mindvégig vissza-visszatértek, hol később is a legboldogabbnak érezte magát.

Eleinte reábizták Draskovics zágrábi püspökre az árvák gondviselését, az óriási Zrinyi-birtokok, terjedelmes erdők, rengeteg földek, falvak, jobbágyok, ősi kincsek védelmét, ámde ez a feladat igen nehéz volt a jámbor püspöknek. Egy évnél tovább nem bírta ki. Addig a fiuk ott voltak a zágrábi palotában, melyet őseik, mint horvátországi bánok építettek oly alkalomra, mikor Horvátországban való tartózkodásuk szükségessé vált.

A második esztendő elején Ferdinánd király reá bízta a gyámságot egy hatalmas, lángeszű főpapra, ki Magyarországnak hercegprimása, a királynak legbefolyásosabb tanácsadója volt, Pázmány Péterre.

Ezt a rendkívüli embert György ur is nagyon tisztelte míg életben volt, nemcsak tisztelte, hanem bámulta is. Nem tudott ellenállani lángoló szavának, mióta hallotta ekes szónoklatát, elhagyta a protestáns vallást és katolikussá lett, éppen úgy, mint sokan, igen sokan a magyar főurak közül.

Az új gyámatya felvitette gyámfiát Nagy-Szombatba, mert ott volt akkor az érseki székhely. A jezsuita-atyák iskolája főnemes ifjak számára nem régen nyílt meg ugyanott, ebben az iskolában akarta neveltetni, hogy a fegyverforgatáson kívül egyéb tudományra is legyen kedvök. Magyar főnemesnek művelt lélekkel bírni legfőbb kötelesség, mert — úgy gondolá Pázmány — szolgálni a hazát nemcsak kardal lehet.

Háborus idők eddig úgy kívánták, kívánják majd ezután is, hogy a magyar főnemes ne váljék majd őseinek gyalázatára, védje hazáját az utolsó talpalat földig, de legyen a tudománynak is hűséges támogatója, istápolja azokat, kik harci dicsőséget keveset, de szellemi dicsőséget sokat szereznek a hazának.

Miklós és Péter fölmentek Nagy-Szombatba. Még valaki ment föl Miklóssal azok közül, kiket Csáktornyán megszokott maga körül: Matyi, a hűséges inas.

Azt mondta kis urának, hogy ő elél száraz

kenyéren és vizen, csak Miklós urfi mellett lehessen, mert sehogy sem állaná ki a hosszú távollétet.

Miklós nem is hagyta ott Matyit, gondolta magában, szüksége lesz neki ott, abban a messze városban olyan fiura, kivel édes apjáról, a csáktornyai kedves napokról beszélgethet. Igaz, hogy Matyi nem azért megy Nagy-Szombatba, hogy tanuljon, nem lesz belőle sem pap, sem tudós, híres vitéz sem, de van hűséges jó szíve, már pedig a jó, becsületes sziv nagyon drága kincs, melyet megbecsülni nemcsak illendő dolog, hanem kötelesség is.

No bezzeg volt Matyinak mit bámulnia abban a messze városban, hol annyi vala a templom, olyan sok a pap, magas, czifra kőházak egymás mellett, s legfényesebb mindannyi közt a Pázmány érsek palotája, hova ő költözött a két Zrinyi-urfiával. Feltűnt neki az is, hogy a papok és urak, kik megfordultak a palotában, éppen nem bántak úgy az ő kis urával, mint gyermekkel szoktak.

Módfelett megbecsülték, ebből aztán elgondolhatta a jó fiu, hogy vajmi hatalmas ember lehetett az istenben megboldogult bán ur, kinek még a halála után is úgy fenmarad a neve becsülete.

Azt is elnézegette Matyi, hogy milyen buzgón forgatja Miklós a nagy, tudós könyveket, mintha valósággal pap akarna lenni. Hogy tűzelt az arcza, milyen lázasan forgatta a lapokat.

Nem is állhatta meg, hogy meg ne kérdezze:

— Kis uram, mik vannak azokban a menykőveszett nagy könyvekben?

— Hogy mik vannak, Matyi, hát tudomány van.

— Mitől jó az?

— Ez a tudatlanságnak orvossága, a vak-ságnak világossága, a léleknek pedig tápláléka.

— Hm, az nagyon derék valami lehet.

— Bizony, e nélkül nem igen lehet embernek hívni az embert.

— No, akkor én sohasem leszek ember, kis uram, mert én olyan ostoba vagyok, mint egy kaputámasztó gerenda.

— Neked arra nincs szükséged, Matyi. Neked lesz idővel jó erős két karod, abba adok én kardot, aztán lesz két élesen látó szemed, azzal megcélozol az ellenséget s a puskával pusztítod a törököt.

— Arról is beszélnek a tudós könyvek, édes uram?

— Beszélnek bizony. Lásd, én most arról

olvasok, hogy a mi dicső királyunk, Mátyás — te, tudod-e, hogy ki volt Mátyás király?

— No, azt én is tudom, hallottam róla mesét az édes apámtól. Szolgalegény, ostoros gyermek volt és nagy orra volt, és csúfolták az öreg béresek. Egyszer, mikor éppen szántott, az angyalok koronát hoztak neki merő színaranyból és így lett belőle király . . .

— Mese az, Matyi, mese . . . látod, olyan király volt ő, hogy még az apád is tudott róla valamit, hát még milyen sokat tudnak róla azok, kik tudós könyveket forgatnak. A mi nagy királyunk, Mátyás, éppen nagy haragudott a törökre, mint mi most, csak hogy akkor a török nem volt ur Budavárában. Ott Mátyás királynak volt csodafényes palotája —

— Ugy-e, kis uram, aranyból volt abban a palotában még a lovak abrakja is! — buzgókodék Matyi, ki a mesék csodavilágát szóról-szóra készpénzül vette.

— No bizony, Matyi, akkor tudom nem lettél volna szívesen ló még Mátyás királynál sem, mert az arany-abrak miatt éhen vesztél volna.

— Igaz a.

Azt olvasom most, hogy Mátyás király szeretne volna kikergetni a törököt Európából, hogy soha a mi édes hazánk határáig ne juszanak.

— Hm, és az egész világból . . . jegyzé meg Matyi ártatlan tudatlansággal.

— Nagy a világ, Matyi, te azt el sem tudnád gondolni.

— De bizony el, mert édes apám mondta, hogy Makó a közepe, Makó pedig Magyarországon van.

Miklós mulatott inasának bohó megjegyzésein, kedve telt abban is, hogy egyre-másra oktatta, volt a kinek elmondogasson az ő sok tanulásából valamit. Őcsese, Péter, nem lelte nagy örömét a tanulásban. Gyakran a földhöz verte a kutyabőrbe kötött könyveket, s türelmetlenül felkiáltott:

— Jobb szeretnék a csáktornyai vár udvarán verebekre lődözni, vadat kergetni az erdőn, nem nekem való a tudáskodás.

Mert nagy vala a két testvér között a különbség. Miklós égett a tudásvágytól, lelkes szemeiből nagy tettek, dicső eszmék sugárzottak ki, szíve buzogott mély érzéstől és igazságszeretettől, s olykor, ha a primási palota kertjében sétálgatva, régi krónikások könyveit vagy diák költők műveit olvasságta: úgy tetszék neki, hogy az egész dicső világ egy óriási kert, virággal, erőteljes fákkal, dús lombu galyakkal telve, virág a szív nemes érzése, az ember-

szeretet, jóság: hatalmas fa, a kiváló, istenadta tehetség, mely forró nyár hevében árnyékot terjeszt a pázsitra, felfogja a viharok erejét . . . Oly szép, oly csodás kert az a nagy világ, nyitott könyve a mindenható istennek, tanulhat belőle a tanulni vágyó, okulhat belőle az elbizakodott . . .

És elhallgatta a fák leveleinek halk sutto-gását!

Mintha ezer meg ezer ember beszélgetett volna egymással a rövid életéről, mely arasznyi utját oly gyorsan elvégezi; olyan, mint a hernyóé, melynek létezéséről alig vesz tudomást az ember.

Nyomorult az, ki rövid életét hitványul elfecsérel, s nem törekszik arra, hogy nyoma maradjon késő utódok előtt az ő működésének.

(Folytatása következik.)

¶ merengőhöz.

Vörösmarty költeményének poetikai elemzése.

(A Tanulók Lapja számára.)

— Irta: *Krajcsorics Soma* tanár. —

(Vége.)

Vagyonhajsza, hirtű, kéjvágy, kétes értékű öröme szűk körébe zárja a lelket, melyen túl nem lát s nem is kíván semmit, csak a meglevőt szaporítja s mégis — mintha érezné, hogy a szív üres — keveseli s telhetetlenségében zsurgorivá, stréberré és kéjenczvé válik az ember. A telhetetlenség fogalma magába zárja az örökös vágy gyöttrését, újabb s még erősebb alapja tehát a boldogtalanságnak s mennél nagyobb, annál messzebb vet az igazi boldogságtól, mert

Kinek virág kell, nem hord rózsaberket;
A látni vágyó napba nem tekint:
Kéjt vesz, ki sok kéjt szórakozva kerget:

Ime a ezáfolat, melyből az első a kinevagyra, a második a hirtű, a harmadik a kéjvágyra vonatkozik, s mindhárom a telhetetlenség oktalanságára mutat, mert kinos elégtelenségre visz — mely mint a lázas beteg szomja, folyton éget, folyton gyötör, folyton emészt, a telhetetlenség tehát nagy veszedelem, melynek ellenében

Csak a szerénynek nem hoz vágya kint.

Első feltétel tehát, hogy óva legyünk a boldogtalanságtól — a szerénység, mely távol tart mind az ábrándozástól, mind a mértékletlenség-

től, mik az életet annyira megrontják, hogy mintegy képtelenné válik a boldogságra. Ezt recapitulálja a költő a boldogság bölcséletének negatív fejtegetésénél végül e sorokban:

«Ki szívben jó, ki lélekben nemes volt
Ki életszomját el nem égeté
Kit gőg, mohó vágy s fény el nem varázsolt
Földön honát csak olyan leheté.»

Nem a sors tehát, hanem az emberi kedély tisztasága, szerénysége, a mi a boldogságra képesít és jogosít. Meg kell tehát a szívnek előbb tisztulnia olyan vágyaktól, melyek nemcsak hogy boldogságra nem vezetnek, de romlásba döntenek, mintegy elő kell készíteni tehát a szív talaját, hogy benne a boldogság virága életerős gyökeret verhessen.

Látni való, hogy a költő az eszmetársulás természetes kapesán itt is — mint fentebb a bevezetésből a tárgyalásba — szinte észrevétlenül tér át a tárgyalás második felébe, melyben először új érvek kapesán óv az ábrándozástól és int a melegegedésre, hogy majdan rámutasson a boldogság pozitív feltételeire. Az óvást a boldogságnak már megjelölt veszélyei alapján teszi, mondván:

«Ne nézz, ne nézz hát vágyaid távolába.»

Ne törődjél a messze jövővel, ne ékesítsd fel hiu vágyak hervadó virágaival, ne hitegesd magad, ne telhetetlenkedjél, mert

«Egész világ nem a mi birtokunk;» —

És ha az volna is, a szív csak akkor boldog, ha el van telve a gyönyörrel, melyet a való nyújt, azon felül többet éreznie lehetetlen s így a mi feleslegeset nyújt a pazar sors, élvezetlen marad, mintha nem is volna a mienk, mert

«A mennyit a szív felfoghat magába,
Sajátunknak csak annyit mondhatunk.»

Az impressziók minősége és mértéke határozza meg tehát a boldogság természetét és fokát. A sors adományaiból csak a szívünkre gyakorolt hatás a mienk, a többi rajta kívül marad, mint a forrás, melyből szomjunkat oltathatjuk, de az egészet meg nem ihatjuk. Az impresszió tehát a szív sajátképi kincse, tetteink emléke, érzelmeink mennyisége s a szív befogadó képessége boldogságunknak korlátai. Nagy szív nagy érzelmekre és sok impresszió befogadására képes; a kisebb szív boldogságának korlátai szűkebbek, elemei fok és szám szerint szerényebbek, de a kettő közül az a boldogabbik, a mely telibb, de nem telhetetlen. Olyan szív, mely a mult minden emlékeit

s a jövőnek minden ígéreteit felölelni s átérezni képes volna, nem is lehet, mert

«Mult és jövő nagy tenger egy kebelnek
Mégérhetetlen oly kicsiny tanyán;»

még pedig azért, mert ennek a rengeteg tengernek

«Hullámin holt fény s ködvárak lebegnek.»

Holt fény a multból, ködvárak a jövőből intenek feléd s amannak komorsága, emezeknek csalfasága bátorítólag hat a kedélyre. Nemcsak sok tehát a szívnek multon, jövőn egyszerre tépelődnie, de a bus emlék s a balga remény alkalmatlan, mintegy a kedély egyensúlyát bontó anyag a szív számára, melynek

«Zajától felrémul a szívmagány.»

A távol multnak s jövőnek borus, ködös képeitől óvakodva, a közvetlen jelen biztos, határozott, reális adományai között kell tehát keresnünk boldogságunk anyagát, a mi eszünket, szívünket, egész lelkünket betölti, a gondolkozó, érző és vágyó embert kielégíti és

«Ha van mihez bízhatnod a jelenben,
Ha van mit érezz, gondoldj és szeress.»

ha van, mi eszedet, szívedet, egész lelkedet táplálhatja, elégedjél meg a jelen szerény adományaival s ne epekedjél fényesebb jövő után,

«Maradj az élvel kináló közelben
S tán szebb, de csalfább távol ne keress,
A bírhatót ne add el álompénzen,
Melyet kezvedbe hasztalan szorítsz.»

A lehetőség, a reális való gondolat- és érzelmkörében maradván, ne áldozd fel a melegegedés édes érzetét csalóka álmodozásoknak és sóvárgásoknak, ne a szív kész örömeit a hiu képzelet csalfa ígéreteinek: a meglevőnek meg nem becsülése hálátlanság, a hálátlanság vétek s a vétekért bünhődni fogsz, mert

«Várt üdvöd kincse bánat ára lészen
Ha kart hizelő ábrándokra nyítsz.»

Ennyi érvelésnek győznie kell s a lantos kifejtven így a boldogság bölcséletét, a befejezésben immár közvetlenül a merengő kedveshez intézi szavait, egy gyönyörű hasonlatban kérve, hogy felismervén a jelennek becsét, derüljön föl az elanduló lélek a hiu vágyak csalogatása ellenében:

«Hozd, óh hozd vissza szép szemed világát;
Ugy térjen az meg, mint elszállt madár,
Mely visszajő, ha meglele zöld ágát,
Egész erdő viránya esalja bár.»

Az «elszállt madár» a merengőnek távol szálló lelke, a «meglelt zöldág» a böleselkedés után fölsimert boldog jelen, az «egész erdő viránya» a hiu ábrándok csalfa világa. A legutolsó négy sorban a szerető szív esengésén átviláglik egyszerre az egész viszony, mely Vörösmarty és Csajághy Laura között volt. Hogy nem csupán a barát szól, a «nap» szó elárulja.* Megmutatván immár a boldogság utját a menyasszonynak, eseng, hogy deritse fel a barátot is, ki a boldogságot, melynek bölcsesletéről zengett, az ő szívetől várja:

«Maradj közöttünk ifju szemeiddel
Barátod arcán hozd fel a derűt:
Ha napja lettél, szép delét ne vedd el,
Ne adj helyette, bánatot, könyűt.»

Antonius beszéde Caesar holttesté fölé.

(Shakspeare «Julius Caesar.»)

Vázlat.

Bevezetés. A helyzet rajza.

Tárgyalás. 1. mozzanat: Kiméletes, szerény modorban megczáfolja ama vádat, mintha Caesar nagyravágó lett volna.

2. mozzanat. Úgy ünteti fel magát, mint ha nem volna szabad lelke érzeményeit kiönteni. A végrendelet említése.

3. mozzanat. Az érzelmek magas fokra csigázása Caesar palástjának felmutatása által.

4. mozzanat. Caesar hullája fölfedetik. Szenvedélyek a tetőpontra.

5. mozzanat. Indulatsillapítás. A szónok teljesen megnyeri a bizalmat.

6. mozzanat. Caesar végrendelete fölolvastatik. Antonius megnyeri ügyét: az indulatok kitörnek.

Julius Caesar tragikus bukása már a római köztársaság haldoklásának egyik végső fázisa: az ő működése ezen államszervezet megdőltét jelzi, az ő kimultával a méceses még egyszer föllobban, hogy azután csak annál nagyobb erővel diadalmaskodjanak a monarchikus eszmék. Ezen válságos időszakot rajzolja Shakspeare eme tragédiájában, melynek fénypontját Antonius beszéde képezi a nagy

* Csajághy Laurával szemben a «nap» szóval egyébkor is élt, pl. mintegy két év múlva irt e soraiban:

«Nagy feladás vár rád: fiatal szivednek erényét
Tenni napul megtört életem árnya fölé.»

férfit holttesté fölé. Ellenállhatlan erővel, mondhatni vakmerőséggel van a világirodalom e leghatalmasabb izgató szónoklata kivive: azon költőre vall, ki elhitheti velük, hogy egy emberi szörny meg tud hódítani férje koporsójánál egy asszonyt, kit ő tett özvegygév. («III. Rikhárd.») De mielőtt e szónoki remekkel foglalkoznánk, szükséges előbb a viszonyokkal megismerkednünk, melyek akkor lázban tartották Rómát.

Márczius idusán elvérzik Caesar a tanácsgyűlésben. Gyilkosai a helyzet uraivá lesznek: a nép, a pillanat első behatását követő nép isteníti őket. Ekkor föllép Antonius, a nagy ember jó barátja s kéri az összeesküvők fejét hadd tarthasson gyászbeszédet a meggyilkolt fölé. Cassius, az ügyes, belátó politikus, félt Antonius veszedelmes ékesszólásától, az ideális, igazságos Brutus ellenben megadta neki az engedelmet.

Képzelmünk szemeink elé a színtért. Középett feketébe burkolva emelvényen fekszik a világ egykori urának teteme. Köröskörül az elvakított, szenvedélyes plebs: polgárok, mesteremberek, proletárok, gyűlevész népség, kik valamennyien makacs, rajongó pártfelei a gyilkosoknak. Am a föllépő Antonius tisztában van a helyzettel és hallgatóival; hangja, mint ügyes színésznek, csendes, nyugodt, meghatott:

Barátaim, rómaiak, földieim,
Figyeljetek rám,
Temetni jöttem Csásart, nem dicsérni.

Láthatjuk, hogy szerényen beszél, nem rohan «in medias res»; hisz, ha mindjárt nagy hangon, szenvedélyesen támadná meg elleneit, élete sem volna biztos a szilaj csöcselék előtt.

Tulajdonképen tárgyába azzal kezd, hogy — mint Brutus mondja — Caesar nagyra vágyott, a mi súlyos bűn, *ha való*. Ennek odabigyesztésével sejteti Antonius, hogy vissza fog rá térni. Egyáltalában, ha Brutust említi, sohasem mellőzi el a «jó, nemes, becsületes, derék» jelzőket, a mivel hizelegni látszik neki — de csak először — és a tömegnek meg akarja mutatni, hogy bálványát ő is tiszteli és becsüli. Majd hozzáfog a nagyravágás vádjának megczáfolásához. Mit művelt Caesar? Foglyokat hozott Rómába, megtöltötte a kincstárt, a szegényen mindig segített. Ezt nevezik talán nagyravágásnak? Oh nem,

A nagyravágásnak nem ily szelíd
Anyagból kéne szerkeztetve lenni.

A leghathatósabb bizonyíték pedig e vád igaz-

talanságára nézve az, hogy Caesar a Lupercal ünnepeken háromszor is visszautasította a néki följajánt koronát. S most már maró gúnnyal jegyzi meg, hogy Brutus «derék, becses férfiú.» De Antonius jól tudja, hogy még folyton «óvatosságnak» kell a jelszónak lennie s hogy egy óvatlan kiejtett szó az összes eddig elért hatást lerontja: ezért hozzát teszi, hogy ő nem akart czáfolni, csak éppen azt hozta fel, a mit tudott. S most valóságos színészi fogással szava a meghatottságtól szinleg elakad, könyekben tör ki s engedelmet kér, hadd pihenjen meg kissé. Jól ismerte a nép jó szívet s természetes jámbor valóját, mely ily érzékeny jelenetekre könnyen megilletődik.

Ez volt az első momentum. Shakspeare minden ilyes részletet a nép visszhangszerű, szenvedélyes felkiáltásaival választ el egymástól. Antonius itt érvekkel bebizonyította, hogy Caesar nem volt nagyravágó. Ebből pedig alattomban az következik, hogy nagyravágása miatt lakolván halállal, ártatlanul folyt ki vére. S a nép már azt rebesgeti, hogy Caesarral rosszul bántak, fenyegető szavakat lehet hallani s a tömeg rokonszenve Antonius felé fordul, ki tovább folytatja beszédét:

Még tegnap hasztalan dacolt vala
Caesarral a világ. Ma itt hever
S nincs oly szegény, ki bóköljön neki.

A szerencse forgandóságának e megkapó érzékitése által mily erővel hat az érzelmekre! A lány lelkü nép nagyon gyorsan gerjed részvétre; kétségtelen, hogy sajnálkozik a bukott hatalmason és megkönyezi sorsát. — Most pedig ügyes fordulattal a gyilkosokra tér át, hogy ez által is fokozza az ellentétet és kijelenti, hogy megbántaná Brutust és Cassiust, ha izgatna: lázadás keltése pedig neki nem czélja. Inkább lesz igaztalan önmagához és a kimulthoz, minthogy csak kissé is megsértse e «derék, jó férfiakat.» Ilyképen világosan feltűnteti, hogy néki nem szabad fájó érzelmeit kiönteni: mi leplezett és mégis erős támadás a gyilkosok ellen. S ekkor, mintha csak véletlenül tenné, fölemlíti Caesar végrendeletét. Ha ezt meghallaná a nép,

Csókolni járand holt Caesar sebeit,
Kendőket áztat szent vérébe, sőt
Emlékül egy hajszálért esdekel
S majd haldokolva följegyzendi vég-
Intézetében s dús örök gyanánt
Utóira szállítandja.

(Vége. köv.)

Tavaszi vágy.

Olvad a hó, indul a patak.
Nemsokára rügyek hajtának.
Elszáll a tél. Édes istenem!
Alig vártam már, hogy itt legyen.

Pedig tölem ez nem szép dolog,
Hogy a kikeletre gondolok.
Minden kint dühöngő fürgeteg
Szeretteim hozta közelebb.

S kandallónknak fényén, melegén
Hitünk ujult, kigyult száz remény,
Otthonos volt minden kis szoba
Nem is vágnám onnan el soha!

Oh de mikor olyan sok szegény
Dideregve, fázva jön felém.
Kandallóm bár akkor is maraszt,
Mégis vágyva várom a tavaszt.

Szabó Sándor.

Sophokles.

— Irtta: Boros Gábor dr. —

(3. folytatás.)

Szerkezete egészen szabályos, megvan prologoa, meg exodoca és a 6 kardal 5 cselekvényrészletet különít el. A cselekvény minden újabb mozzanata megokolt, a jellemekből folyó s az érdeklődés, a figyelem egyre feszültebb, de a darab fénypontját, kétségtelenül a jellemzés teszi és erről alább bővebben lesz szó.

Színészek száma. A szerepek így voltak kiosztva: az első színész adta Antigone, Teiresias és Eurydike, a második Ismene, Haimon, ör, hradó, — a harmadik pedig Kreon szerepét. Ezekon kívül volt az előkelő, öreg thebaiakból álló kar.

Jellemzés. A jellemekek közül első sorban *Antigone* érdemli meg figyelmünket. Jelleme eleinte határozatlan, a mi természetes is, mert még nem biztos a felől, ha vajjon csakugyan ki van-e adva a parancs. S a fölindult női kedély nem is volt volna lélektanilag helyesebben festhető, mint ha Antigone egy még meg nem erősített tény alapján határozza el magát, a mely azonban könnyen alaptalan

lehet. Midőn meggyőződik a valóról, méltán ütközik meg és indul föl testvéri szeretete. Merész elhatározása, hogy bármi vár reá, gondoskodik az eltakarításról, a kegyességnek és hősiességnek következménye, de magában foglalja a tragikus vétket is. Nemes daczában, siketen az ész és törvény szavára végrehajtja tervét. A kiadott parancsnak nem hódol tehát, mert egy magasabb parancs van lekében s hogy megfontolás nélkül saját akaratát követi, ezzel már részvétet, szánalmat és félelmet kelt, valódi tragikus alak, Kreonnal szemben nem tagadja tettét, elszántan vallja be s kihívja a harcot. Meggyőződése, hogy helyesen cselekedett, nem büntetést, hanem dicséretet érdemel. S valóban egyedül Kreon az, a ki szemére hányja tettét. Míg a cselekvésről volt, addig csak a kötelességérzet ösztönözte, de midőn halálba kell mennie, egész súlyával nehezedik reá a jogtalan büntetés. Csak most látja, hogy kötelességének szerelmét is feláldozta, csak most nyílnak panasza ajkai, csak most tűnik föl benne a nő. De a másik pillanatban már ismét hősiessége emelkedik fölül, a tetterő újra fölébred benne, nem várja be a büntetést, maga vet véget életének.

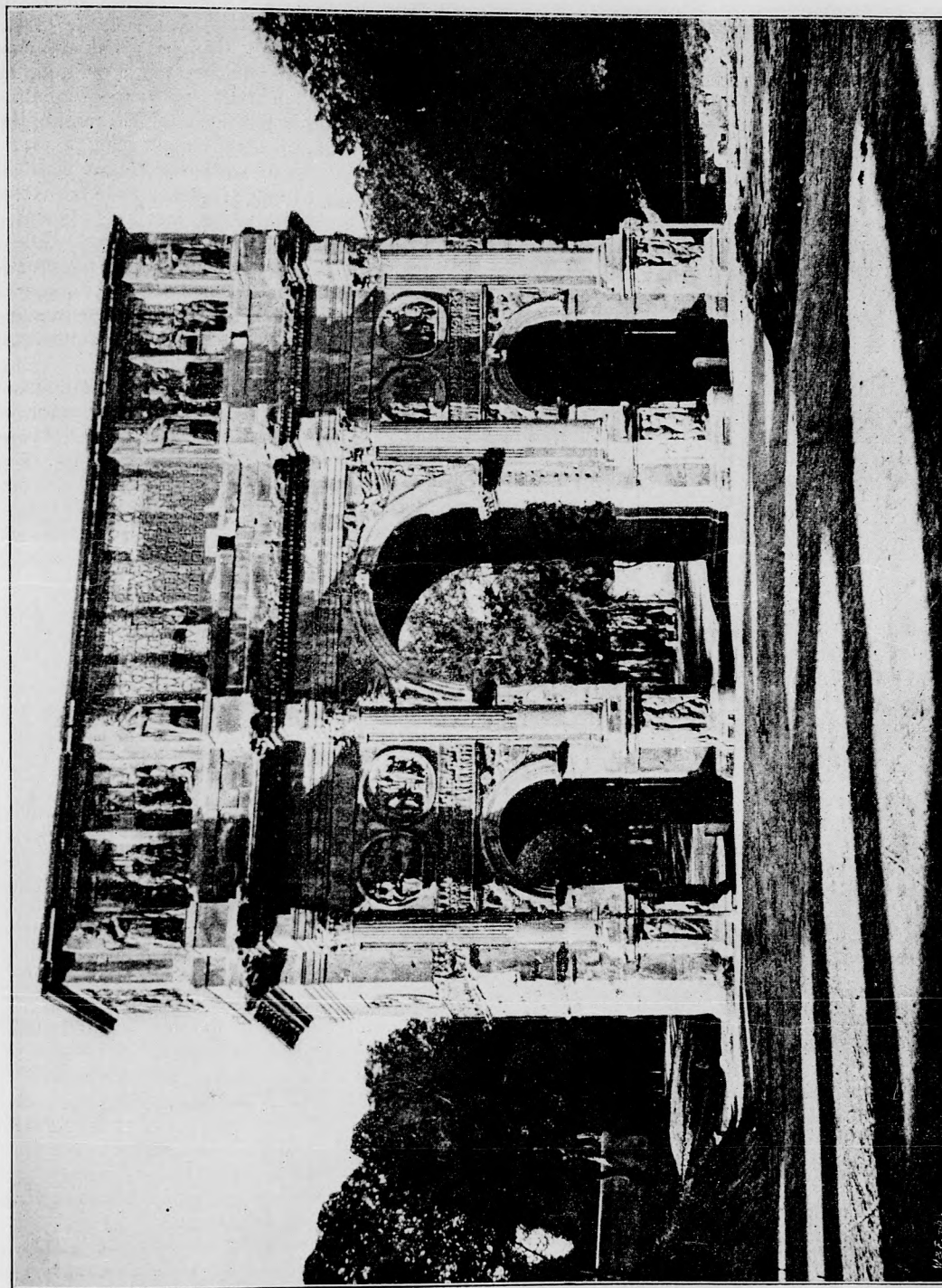
Ismene tökéletes ellentéte Antigonének. Tűrésre, de nem cselekvésre született, a valódi nőesség mintája, mérlegelő, fontoló, de egyúttal lemondó, önfeláldozó is. Különös érdeket kelt, mikor Kreon alaptalanul vádolja, hogy részes a bűnben. Szép vonása női jellemének a meg nem szűnő remény, hogy midőn Antigonera nézve minden elveszett, még akkor is kísérletet tesz figyelmeztetve Kreont, hogy Antigone fiának jegyese. — *Kreon* első megjelenésekor tartott beszédén szilárd, határozott királyi hang vonul át, helyes, józan kívánalmakat hangsúlyoz, akárcsak egy modern uralkodó. De beszéde nem programbeszéd, hanem csak a kormányzás első szabályait motiváló nyilatkozat, valódi típusa az abszolút királyi hatalom teljességének, világi fönségének. Teljes öntudatával bir hatalmának s ezért annak foganatosítására is van gondja. Mikor tudtára esik a dolog, legkevésbé gondol Antigonera, mert a nő alárendelt szerepet játszik a görögöknél, föltétlenül engedelmességgel a családtag iránt. Tragikumá válik, mikor abban a balhitben, hogy most az isten parancs öre, ép e parancsot szegi meg. Mikor azonban mégis kénytelen elhinni, hogy testvére a tettes, a legnagyobb mérvű visszahatás nyilvánul benne. De ugyanakkor ráemlékszik *Ismene* tartózkodó magaviseletére is és ezt tévesen bűnrészességnek ma-

gyarazza. A büntetés nemére csak lassanként jő rá, annál inkább, mert *Ismene* mindent elkövet meggátlására s midőn ez *Haimont* említi, mintha megtántorodnék kérelhetetlenségében. De ez csak addig tart, a míg *Haimon* ellenkezése nem kelti föl benne újult erővel a harag elhatározását, kitör a jós és az istenek ellen is. Végkép megtörik azonban a jós által megjövendölt csapások, csak a halálban lát szabadulást. — *Haimon* szive kizárólag a szerelemnek él, annyira, hogy ezzel szemben atyjával is meghasonlik. Előbb a szenvedély ejti hatalmába és ekkor heves, makacs, de majd eloszlik az értelmére nehezdedő homály s magához térve meghal imádott jegyeséért. *A hivadó* tele van részvéttel és szánalommal, *az ör* mintája a nyers, fecsegő, élceskedő, majd porban csuszó csöcseléknek. *Teiresias* jósló tehetségére büszke, önérzetes és méltón lobban haragra, midőn Kreon őt e legszentebb tulajdonában támadja meg. *Eurydike* kizárólag anya, csak fiáért él s ha ez nincs többé, az ő életének sincs célja többé. — *A kar* mint alattvaló meghajlik az uralkodó parancsa előtt, noha szívében nem helyesli: de mint öregek följogositva érzik magukat, a tanácsadásra és mikor látja, hogy sikertelen, Antigonének el kell vesznie, akkor nem bir könyei áradatával.

A tragikum-ot érintők már a jellemzésnél. Még csak annyit jegyzünk meg, hogy *Sophokles*nek nem volt célja a vétség egyéni alakját vinni be a műbe, a tragikumot itt az Antigone fényes jellemében nyilvánuló büntelenség, a tisztaság ereje teszi, mint a ki előtt nem közömbös, hogy miként él, mert élni sem vágyik a gyáva megadás és zsarnoki önkény hazájában. *Lelke* szabad, megköthetetlen, odadobja az életet, mert csak az eszményi igazságért lelkesül.

Stilus tekintetében *Sophokles* összes fennmaradt tragédiái közül ez a legszigorúbb következetességű. A kardalok ebben a legtöbb helyet foglalnak le s azért bennük az előadásra is kiváló gondot fordított aköltő. Sajátosságos, hogy a trimeter alatt egyedül e darabban nincs változás. Számos szó, nehánynak különleges használata csakis itt fordul elő.

Irányát abban az elvben foglalhatjuk össze, hogy az istenek parancsa fölül áll az emberek rendeletén, a ki amannak szolgál, azt nemesnek tartja isten és ember, még az ellenfél is. Az embernek, ha még oly nagy uralkodó is, hatalmát nem szabad kiterjeszteni a holtakra, az isteni rendelés korlátait átlépni tilos, a

CONSTANTIN DIADALMÉ.

halott már nem az embereké, hanem a földalatti hatalmaké.

3. *Elektra*. Az esemény Mykenaiába vezet s azzal kezdődik, hogy Orestes nevelője és barátja Pylades kíséretében Apollon meghagyásából bosszuállásra indul atyja megöletéseért. A halotti áldozatot akarván bemutatni Agamemnon sírjához megy. Hasonló czélből van ott Klytaimnectrától küldve Khrysothemis. Elektra rábíri nőtestvérét, hogy vegyen részt a bosszúban és ne mutassa be Klytaimnectra áldozatát. E miatt a megjelenő Klytaimnectra és Elektra közt heves szóváltás támad.

Ekkor jó a nevelő azzal az előre kicsinált álhírral, hogy Orestes meghalt, a mi nagy öröme van Klytaimnectrának, a ki most már nyugodtan távozik a palotába. Khrysothemis azzal az örömhírral lép be, hogy Agamemnon sírján ujonnan levágott hajfürtöt talált, a miből azt következteti, hogy Orestes a bosszuálló itt van az országban. Mjdon a főlebbi álhirt hallja, elvesziti minden reményét, nőiessége is visszaretten a bosszútól. Orestes Elektrához megy Pyladessel s kérdésére Elektra fájdalmasan kesereg elhúnytak hitt testvére (Orestes) miatt. Orestes fölismerteti magát Elektrával, a nevelő s az elrejtett ifjak előrohannak és megölik Klytaimnectrát. Midőn Aigisthos haza tér, a tett végre van hajtvva, Klytaimnectra holttestét hozták elébe.

Ugyanezt a témát láttuk földolgozva Aiskhylosnál is, de a két feldolgozás között lényeges a különbség, a mennyiben itt nem a vérboszú a fő, hanem a gyilkos házában élő testvér megmentése. Ezért is a gyilkosság nem úgy van fölűntetve, mint jogszerű cselekvény. Elektra jelleme kapja meg itt különben a figyelmet, a kiből a költő a jellemzőságot mintaképét igyekezett megörökíteni, de azért a mi felfogásunkkal még sem lehet összeegyeztetni, hogy nőiességéből annyira kivetkőzve saját anyja meggyilkolására tör s ebben örömet lel.

4. *Oidipos király.*

Előadásának ideje nem állapítható meg biztosan, csak annyi valószínű, hogy az athenai nagy dögvész megszűnése után került színre, mikor a pusztulás még élt az emlékezetben, de eltelt azóta annyi idő, a mennyi elég arra, hogy festése ne keltsen visszatetszést, hanem megragadó hatással lehessen.

Színhelye a királyi palota előtt Thebai várán, a Kadneian van, a ház előtt Apollon szobra s oltára, a melyre lépcsők vezetnek föl. Öreg papok jönnek gyermekekkel, az oltár lépcsőire telepednek, a beszélő pap állva marad és a

gyermek, midőn az öreg pap szólni kezd, leteszik az addig kezükben tartott olajágot.

Tartalma.

Prologos (1—150). Oidipos megjelenvén a színen, övéinek megnyugtására előadja, hogy a városnak a sphynxtől való megszabadítása ügyében sógorát, Kolont, Delphoiba küldte a jóshely megkérdezése végett, hogy miként lehetne segíteni a városon. Beszéde közben visszaérkezik Kreon s tudatja az isten követelését, mely szerint Laios király gyilkosát, ki az országban él, szükséges vagy száműzni, vagy megölni, mert ő a város nyomorának oka. Oidipos legott késznek nyilatkozik a parancs teljesítésére, a népet távozásra szólítja föl és elküld a város legelőbbkelő polgáraiért.

Parodos (151—215). A thebai polgárokból álló kar ünnepi imában festi a nyomor szomorú képét és a védőistenek segítségét kéri, jöjjenek, csillapítsák a nagy pusztulást.

(Folyt. köv.)

II sellő.

Valamikor, sok-sok százesztendő előtt a Balaton északi partján lakott egy király, kinek, mint a mesékben előfordulni szokott, két szép leánya volt, mind a kettő királykisasszony, de annyira különböztek egymástól, mint a hajnal a csendes alkonytól és azért atyjuk országában elnevezték őket Hajnalkának és Blankának.

A barna haju halvány arcú Blanka legszivesebben ült merengve a tó felett kinyúló bérczfokon, nézte este a sötétkék tóból felsugárzó csillag szemeket, vagy a hold vékony sarlóját, a mint az égen esendesen tovább uszott. Szőke testvére ellenben vidáman mosolygott jártában, keltében, gyűlölte a némaságot, szép ajkán dal és vidám kacagás hangzott, halomra tépte az erdőn, mezőn utjába akadt virágokat és minden nap üde rózsakoszorút font aranyos hajára.

Atyjukat ritkán látták, mert véres harcok után járt s ha visszatért, kincset, aranyat, drágaköveket hozott haza zsákmányul. De a leányok nem örültek a drágaságoknak, sőt ha a vár csarnokait eltölté atyjuk vitézeinek lármás diadalzaja, remegve futnak ki a kapun virágos kertjükbe vagy a tó partjára.

Ilyenkor elmentek a hegyek közé lakó nyájas remete kápolnához is, hova nem hatolt el a zaj s hallgatták az ősz szavait; Hajnalka koszorút fűzött virágaiból a szentképek köré,

Blanka pedig lefutott a tó partjára s kedvelt sziklájáról mereven nézett le az örökké változó kékfodros hullámokba.

A Balaton királya, egy vén vizitündér, a ki csigahéj kocsiján a vizeket bejárja és egy hosszú kigyóval korbácsolja azt a négy tátottszájú harcsát, mely elébe van fogva, — a vén ránczosképű vízi ember sellőivel, fehér habléányaival gyakran odajött a sziklához és hívja Blankát az ő országába.

— Testvéred a remete lábainál ül fenn a kápolna ajtajában, a szentképek nyájasan néznek le rá a falról, — veled nem gondol senki, mit keressz fent az emberek közt? Jöjj le hozzám, légy sellő, az én leányom és örökösöm a tó végtelen birodalmában, palotámnak nincs mása a világon, nézd, megmutatom! — S a kezében tartott kigyóval megütötte a vizet, a hullámok ketté váltak, széles lépcső látszott egész tó fenéig, ott pedig egy oly gyönyörűsége kristálypalota emelkedett, hogy Blanka szeme egészen elkáprázott bele, de azért így szólt:

— Nem, nem mehetek. A mi jó atyánk, a szent remete azt mondta, hogy bármily rossz dolgom legyen is az emberek közt, nem szabad rád hallgatnom.

A vízi király sokszor hívta még, de ő állhatatos maradt, s ha a kápolna hangja esti imára megcsendült, bosszusan merült a víz alá habléányaival, de még visszakiáltott Blankának.

— Emlékezz reám! — s eltűnt a hullámokban, Blanka pedig ezután nem ment többet a sziklára, hanem együtt járt Hajnalkával a virágos, napfényes mezőkön.

Egyszer közel a tóhoz egy idegen ifjut, találtak egy fa árnyában üldögélve, ki oly elragadó gyönyörű dalokat esalt ki kis pásztoripjából hogy a királyleányok annál még soha szebbet nem hallottak. A parti visszhang vele énekelte a dalokat, sőt a madarak is utána csicseregtek, a királyleányok pedig elhívták az idegen ifjut atyjuk országába, hogy mindenki hallja a csodaszép zenét.

El is bájolt mindenkit, úgy hogy a vár és környék minden lakója a hercegektől és a főajtónállótól kezdve a kuktaig fűzfasipok faragásával tölté ezután idejét és az idegen ifju dalait akarta utánozni, a ki pedig csak egy egyszerű pásztorifju volt, de tudnunk kell, hogy a sipja csodafűzből volt készítve, a csodafűz pedig csak minden száz évben hajt egy ágat és csak az találhatja meg, a ki János evangelista napján hajnalban születik.

Ezt azonban az emberek nem tudták, ha

pedig tudták, nem akarták elhinni, így azután tovább faragták a fűzfa sipokat, remélve, hogy rátalálnak a csodafűzre is . . .

A pásztorifju pedig tovább dalolta dalait és senki sem tudta őt utólérni.

Egyszer Blanka egyedül járt a kert utain és az idegen sipját hallva a rózsalugasból, odament. Ott ült az ifju a rózsák közt a szőke Hajnalka mellett, oly nyugodtan és bizalmasan, mintha menyasszony és vőlegény lettek volna. A pásztor ifju legszebb dalait játszta el és így szólt:

— Ezekért a dalokért adj nekem egy piros rózsát abból a koszorúból, a mi a hajadon van.

— Szivesen — mondá Hajnalka nyájas mosolylyal, — neked adom az egész koszorút és saját fürteiről levéve rátette a zenész fejére.

— Én szebb rózsákat adhatok, egy egész rózságot, a kert legszebb tőjéről, melyet magam ültettem és ápoltam, egy egész rózságot telve hófehér illatos rózsákkal — gondolá Blanka, de sehogysem bírta letörni a vastag, szívós ágat és számtalan tövis furódott gyöngö ujjába.

A koszoru már az ifju fején volt és jegyét kézen fogva együtt haladtak fel a várba vezető uton.

— Rózsáim most már nem kellenek neki — gondolá Blanka szomoruan. A tövis, melyek kezébe furódtak, oly nagy és égő fájdalmat okoztak, hogy szemébe könnyek gyűltek; lement rég nem látott kedves sziklájára és keservesen sirt; könnyei azonban visszahullottak szívére és annyira égették egész testét, hogy a hús habokban akarta megnyihitni és a szikláról levetette magát a tóba.

Ha pedig valaki a Balaton vizébe elmerül, testét elnyelik a hullámok, lelke pedig felszáll a légben és a tulvilág kapuján beocsátatást kér. — A királyleány is megérkezett az arany kapuhoz, de hiába, az nem nyílt meg előtte. Két angyal őrizte a kaput hófehér, fényes ruhába és szánakozva néztek a kint állóra, a ki beocsátatásért könyörgött.

— Szegény lélek — mondá sóhajtvva az egyik angyal és szemében egy köny csillogott, az ajtó zárva marad előtted örökre, ha csak egy szerető szív meg nem nyitja. Hagytál-e valakit a földön, a ki utánad jöve saját lelkét köti le zálogul a tiedért és nélküled nem kíván e kapun átlépni?

— Nem — senkim sincs — mondá a leány.

— Ugy hiába vársz . . . mondá az angyal

szomoruan és a királyleány fáradtan indult vissza a földre.

Ott lebegett szomoruan és vigasztalanul szokott helyén a tó felett nyuló sziklán, az estharang szava lecsengett hozzá, de atya országába nem ment be többé soha.

Igy talált rá a tó tündére és megsajnálva levitte magához kristály palotájába, visszaadta neki földi testét, melyet megtalált a hullámokban, és lányává fogadta, hogy együtt uralkodjék vele a tó fenekén.

A királylányból sellő lett, de nem marad örökre mégsem szamúzva a meny kapujától mert az egyik angyal minden ezer évben leszáll egyszer a földre egy fényes csillagon, s magával visz egyet a száműzöttek közül, a ki az ezer év egy napján sem mulasztotta el vágygyl gondolni az elvesztett boldog hazára. A sellők holdfényes, csillagos éjeken felmerülnek a víz mélyéből, végig suhannak a hullámok felett és várják epedve a csillag feltünését, mert tudják, hogy akkor egy közülök bemegy az angyallal az örökkévalóság arany kapuján.

Tattay J.

Képünkhez.

Constantin diadlive.

A római szellem egyik legjellemzőbb intézménye a diadalmenet. A háboru után a győztes hadvezér babérral takart levelet küldött a szenátusnak s ez Bellona templomában gyűlt össze, hogy a diadalmenet felől határozzon. A győztes vezér babérral övezve négy fehér ló által huzott diadalkocsin nagy pompával vonult a Capitoliumba. A menetet a senatus nyitotta meg s nagy sereg polgár vett benne részt fehér ruhába öltözve. A diadalkocsi előtt mentek bilincsekbe verve a legyőzött ellenség fejedelmei, vezérei. A kocsi után az áldozatra szánt két nagy fehér ökröt hajtották. Az utczák, a merre a menet vonult, illatos virágokkal voltak borítva s a katonák, kik a diadalmas vezért követték, babérlombot tartottak kezükben. A Capitoliumba érve a vezér levette fejéről koszorúját s Jupiter fejére tette.

A győztes császárok diadlivek alatt vonultak át. A diadlive a rómaiak találmánya s rendszeren fegyverekkel, pálmát tartó Victoriákkal s azon háborura vonatkozó domborművekkel voltak ékesítve, melynek emlékét meg akarták örökíteni.

Képünk Constantinus diadlivejét ábrázolja, mely három kapuból állott s melyet neki Kr. u. 312-ben emeltek. E diadlive a Traján

oszlopáról vett domborművek láthatók, mert Constantinus alatt a szobrászat már teljes barbárságba süllyedt.

MINDENFÉLE.

83 Az első omnibusz.

Jogos büszkeséggel tekinthetünk végig mindazon győzelmeken, melyeket az emberi szellem a természeterőkön nyert, mindazon haladásokon, melyeket a művészet és ipar minden évben elér. A kivívott eredmények fölötti öröm és elégtétel érzete azonban bennünket néha messze visz. Gyakran hajlandók vagyunk az egyes találmányokat is a mi századunk alkotásának tekinteni, pedig ha egy kissé kutatnánk, reá jönnénk, hogy azokat már jóval előbb megcsinálták elődeink.

Igy vagyunk az omnibuszszal is, a melyről azt hisszük, hogy az a XIX. század találmánya, pedig dehogyan, ismeretes volt az már kétszáz évvel ezelőtt is.

Az első omnibusznak igen nevezetes atya és igen előkelő párfogója volt.

Az első omnibusz az 1662. év márcziusában indult meg Párisban. Az omnibuszt a híres matematikus *Pascal* találta ki s a vállalat élére több főrral együtt Roanes herceg állott s maga a király, XIV. Lajos egy omnibusz-vonal felállítását külön okmányban hagyta helyben. Ez okmány szerint a hét kocsiból álló vállalat naponta bizonyos órában tartozott egy, 8 személyre berendezett kocsit megindítani, akár tele, akár üresen, hogy azok, a kik a város távollevő részére mennek, vagy beteg, vagy nem rendelkeznek annyi pénzzel, hogy külön kocsin mehessenek, kényelmesen utazhassanak.

Az omnibus, mint latin neve mondja: «mindenkinek» rendelkezésére állott s Páris népénél annál lelkesebb fogadtatásra talált, mivel egy bérkocsi díja rendkívül magas, míg azon öt sous-t, melybe egy menet az omnibuszban került, bárki is lefizethette. E menetdíjből származik az új találmánynak abban az időben sokkal gyakrabban használt «carrosses á cinq sous» neve is.

Az első omnibusz-vonal megnyitása nagy ünnepélylél történt. Három kocsi a Porte St. Antoine-tól, négy Luxemburgból indult. E helyek mindegyikén katonas és nemzetőrség volt föllállítva és Páris legfőbb törvényszékének biztosai hivatalos öltözeteikben felolvasták a királyi rendeletet, a népet a menetnél a rend megtartására intették, a kocsisokat hosszú kék ru-

hákba bujtatták, melyeknek első részén a király és Páris városa egyesült czimerei voltak kihímezve. A király, XIV. Lajos maga is végig kocsizott egy omnibuszon.

Egy ideig aztán az omnibusz a nap eseménye maradt, melyhez mindenki tolongott, melyet mindenki látni és használni akart. Hosszu ideig a carrosses á cinq sous még Páris előkelőinél is nagy tekintélyben állott, mert közülök is sokan használták. Később azonban már nem tartották ranghoz illőnek, hogy omnibuszon járjanak s teljesen átengedték a szegényebb néposztálynak, mely utóbbi szintén föl hagyott használatával, mivel mint mindenben, ugy ebben is az uri osztályt majmolta. Igy aztán lassan felhagytak az omnibuszok használatával s ez intézmény később feledésbe ment.

Újra csak 1820-ban kapták fel Londonban, midőn a hajókon és vasutakon való utazás ismét fölelevenítette az omnibusz életképességét. Azóta az omnibusz Európa és Amerika minden jelentékeny városában elterjedt, nélkülözhetelenné vált és most, egész beosztás és használat után, régi származása daczára, jogosan nevezhető a tizenkilencedik század gyermekének.

K. D.

84 A kenyér története.

Akármilyen egyszerű és könnyű dolognak látszik is a kenyérsütés, nem kell azt gondolni, hogy az emberiség arra egyszerre jött rá. Mivel a kenyér oly fontos ételmi czikk, hogy a nélkül el nem lehetnénk, nem érdektelen dolog annak történetét pár szóval elmondani.

A ki azt hiszi, hogy a kenyéret, csak rozsból és buzából lehet sütni, mint nálunk szokás, az nagyon téved. Kenyér készítésre minden oly növény magja jó, a melyből lisztet lehet készíteni, olyan lisztet, a mely a kenyérnek különös megkelésébe átmehet. Ázsiában többnyire kukoricza-lisztből készült kenyéret esznek, Amerikában rizsből, mashol árpából, zabból, sőt kukoriczából is készítenek kenyéret. Hogy az emberiség mikor kezdte meg a kenyérral való élést, nehéz meghatározni. Míg az emberek polgári társadalomban nem éltek, a növények nyers magvait ették, ugy, mint mi a diót vagy a gesztenyét, később a buzakalászokat s a rozst megpörkölték s ugy ették magvaikat, mint az Keleten néhol ma is divatban van. A rómaiak először nyersen ették e magokat, később megfőzték, mint mi a rizst vagy árpadarát, azután megpörkölték, mint Ázsiában a kávémagot. Numa Pompiliusnak tetszett ez eljárás s február havában ünnepet is rendelt

tiszteletére, mely alkalommal a rozsz magvának megpörkölését kellett megünnepelni. Később a rómaiak mozsárban törték meg a magokat s vízzel keverve kását csináltak belőle. Ezt a kását annyira szerették, hogy a többi népek «kása-evőknek» is nevezték őket. Csak később kezdtek a lisztből tészta gyúrni s abból fűszeres pogácsákat sütni, de a kenyérsütés igazi módja csak Kr. u. 150-ben jött divatba Rómában. A kenyérsütést azonban még sem ők találták fel, hanem a görögök. Augusztus idejében már több mint 500 pék volt Rómában, kiknek saját malmaik is voltak s nem sokára éppen olyan kenyéret sütöttek, mint Athenben. A kenyérsütést a rómaiaktól a gallok tanulták meg, ezek utján aztán a többi nemzetek is eltanulták s így az életmódnak annyira megfelelő találmány rövid idő alatt mindenfelé elterjedt.

Az érettségi feladatok az 1893/94-iki tanévben.

Pápai főgimnázium.

Magyar nyelv. 1. Gr. Széchenyi István társadalmi és irodalmi működése. 2. A földrajzi viszonyok befolyása az emberi életre. 3. A török hódítást minő körülmények mozdították elő hazánkban?

Latin nyelv. «Themistocles végsorsa». 32 tömött sor.

Görög nyelv. Homeros Iliasának II. énekéből 1—32. sor.

Német nyelv. «Schiller» (Heinrich után). 25 tömött sor.

Mennyiségtan. 1. Három szám mértani haladványt képez, melyek összege = 26 és a középső tag ugy arányltk a két szélső tag különbségéhez, mint 3 : 8-hoz. Mekkora ez a három szám. 2. Egy gömbréteget és csonkakúp felülről és alulról közös körlapok zárnak be, melyek közül az alapkörnek átmérője $d_1 = 4.98775$ dm., a fedőkör lapé $d_2 = 3.73975$ dm. A csonkakúp oldala az alapkörhöz $79^{\circ}20'40''$ -nyi szög alatt hajlik: mekkora a) a közös magasság, b) a két test térfogata közti különbség?

Nyiregyházai ág. ev. hitv. főgimn.

Magyar nyelv. 1. Mily hatással volt Kisfaludy Károly a magyar színügy fejlődésére? 2. Kossuth Lajos, mint a magyar alkotmány ujáteremtője. 3. A rovarok szerepe a természet háztartásában.

Német nyelv. «Magyarország ébredése». Banhegyi. Olvasókönyv. (Ford.)

szomorúan és a királyleány fáradtan indult vissza a földre.

Ott lebegett szomorúan és vigasztalanul szokott helyén a tó felett nyuló sziklán, az estharang szava lecsengett hozzá, de atyja országába nem ment be többé soha.

Igy talált rá a tó tündére és megsajnálva levitte magához kristály palotájába, visszaadta neki földi testét, melyet megtalált a hullámokban, és lányává fogadta, hogy együtt uralkodjék vele a tó fenekén.

A királylányból sellő lett, de nem marad örökre mégsem számúzva a meny kapujától mert az egyik angyal minden ezer évben leszáll egyszer a földre egy fényes csillagon, s magával visz egyet a száműzöttek közül, a ki az ezer év egy napján sem mulasztotta el vágygyl gondolni az elvesztett boldog hazára. A sellők holdfényes, csillagos éjeken felmerülnek a víz mélyéből, végig suhannak a hullámok felett és várják epedve a csillag feltünését, mert tudják, hogy akkor egy közülök bemegy az angýallal az örökkévalóság arany kapuján.

Tattay J.

Képünkhez.

Constantin diadalive.

A római szellem egyik legjellemzőbb intézménye a diadalmenet. A háboru után a győztes hadvezér babérral takart levelet küldött a szenátusnak s ez Bellona templomában gyűlt össze, hogy a diadalmenet felől határozzon. A győztes vezér babérral övezve négy fehér ló által huzott diadalkocsin nagy pompával vonult a Capitoliumba. A menetet a senatus nyitotta meg s nagy sereg polgár vett benne részt fehér ruhába öltözve. A diadalkocsi előtt mentek bilincsekbe verve a legyőzött ellenség fejedelmei, vezérei. A kocsi után az áldozatra szánt két nagy fehér ökröt hajtották. Az utczák, a merre a menet vonult, illatos virágokkal voltak borítva s a katonák, kik a diadalmas vezért követték, babérlombot tartottak kezükben. A Capitoliumba érve a vezér levette fejéről koszorúját s Jupiter fejére tette.

A győztes császárok diadalivek alatt vonultak át. A diadaliv a rómaiak találmánya s rendszeren fegyverekkel, pálmát tartó Victoriákkal s azon háborura vonatkozó domborművekkel voltak ékesítve, melynek emlékét meg akarták örökíteni.

Képünk Constantinus diadalivét ábrázolja, mely három kapuból állott s melyet neki Kr. u. 312-ben emeltek. E diadaliven a Traján

oszlopáról vett domborművek láthatók, mert Constantinus alatt a szobrászat már teljes barbárságba süllyedt.

MINDENFÉLE.

83 Az első omnibusz.

Jogos büszkeséggel tekinthetünk végig mindazon győzelmeken, melyeket az emberi szellem a természetörökön nyert, mindazon haladásokon, melyeket a művészet és ipar minden évben elér. A kivívott eredmények fölötti öröm és elégtétel érzete azonban bennünket néha messze visz. Gyakran hajlandók vagyunk az egyes találmányokat is a mi századunk alkotásának tekinteni, pedig ha egy kissé kutatnánk, reá jönnénk, hogy azokat már jóval előbb megcsinálták elődeink.

Igy vagyunk az omnibuszsal is, a melyről azt hisszük, hogy az a XIX. század találmánya, pedig dehogyan, ismeretes volt az már kétszáz évvel ezelőtt is.

Az első omnibusznak igen nevezetes atyja és igen előkelő pártfogója volt.

Az első omnibusz az 1662. év márcziusában indult meg Párisban. Az omnibuszt a híres matematikus Pascal találta ki s a vállalat élére több főúrral együtt Roanes herczeg állott s maga a király, XIV. Lajos egy omnibusz-vonal felállítását külön okmányban hagyta helyben. Ez okmány szerint a hét kocsiból álló vállalat naponta bizonyos órában tartozott egy, 8 személyre berendezett kocsit megindítani, akár tele, akár üresen, hogy azok, a kik a város távollevő részére mennek, vagy beteg, vagy nem rendelkeznek annyi pénzzel, hogy külön kocsin mehessenek, kényelmesen utazhassanak.

Az omnibus, mint latin neve mondja: «mindenkinek» rendelkezésére állott s Páris népénél annál lelkesebb fogadtatásra talált, mivel egy bérkocsi díja rendkívül magas, míg azon öt sous-t, melybe egy menet az omnibuszban került, bárki is lefizethette. E menetdíjből származik az új találmánynak abban az időben sokkal gyakrabban használt «carrosses á cinq sous» neve is.

Az első omnibusz-vonal megnyitása nagy ünnepélyvel történt. Három kocsi a Porte St. Antoinetól, négy Luxemburgból indult. E helyek mindegyikén katonák és nemzetőrség volt föllítva és Páris legfőbb törvényszékének biztosai hivatalos öltözeteikben felolvasták a királyi rendeletet, a népet a menetnél a rend megtartására intették, a kocsisokat hosszú kék ru-

hába bujtatták, melyeknek első részén a király és Páris városa egyesült czimerei voltak kihimezve. A király, XIV. Lajos maga is végig kocsizott egy omnibuszon.

Egy ideig aztán az omnibusz a nap eseménye maradt, melyhez mindenki tolongott, melyet mindenki látni és használni akart. Hosszu ideig a carrosses á cinq sous még Páris előkelőinél is nagy tekintélyben állott, mert közülök is sokan használták. Később azonban már nem tartották ranghoz illőnek, hogy omnibuszon járjanak s teljesen átengedték a szegényebb néposztálynak, mely utóbbi szintén fölhagyott használatával, mivel mint mindenben, ugy ebben is az uri osztályt majmolta. Igy aztán lassan felhagytak az omnibuszok használatával s ez intézmény később feledésbe ment.

Ujra csak 1820-ban kapták fel Londonban, midőn a hajókon és vasutakon való utazás ismét föllevenitette az omnibusz életképességét. Azóta az omnibusz Európa és Amerika minden jelentékeny városában elterjedt, nélkülözhetelenné vált és most, egész beosztás és használat után, régi származása daczára, jogosan nevezhető a tizenkilencedik század gyermekének.

K. D.

84 A kenyér története.

Akármilyen egyszerű és könnyű dolognak látszik is a kenyérsütés, nem kell azt gondolni, hogy az emberiség arra egyszerre jött rá. Mivel a kenyér oly fontos élelmi czikk, hogy a nélkül el nem lehetnénk, nem érdektelen dolog annak történetét pár szóval elmondani.

A ki azt hiszi, hogy a kenyeret, csak rozsból és búzából lehet sütni, mint nálunk szokás, az nagyon téved. Kenyér készítésre minden olyan növény magja jó, a melyből lisztet lehet készíteni, olyan lisztet, a mely a kenyérnek különös megkelésébe átmehet. Ázsiában többnyire kukoricza-lisztből készült kenyeret esznek, Amerikában rizsből, mashol árpából, zabból, sőt kukoriczából is készítenek kenyeret. Hogy az emberiség mikor kezdte meg a kenyérral való élést, nehéz meghatározni. Mig az emberek polgári társadalomban nem éltek, a növények nyers magvait ették, ugy, mint mi a diót vagy a gesztenyét, később a búzakarászokat s a rozst megpörkölték s ugy ették magvaikat, mint az Keleten néhol ma is divatban van. A rómaiak először nyersen ették e magokat, később megfőzték, mint mi a rizst vagy árpadarát, azután megpörkölték, mint Ázsiában a kávémagot. Numa Pompiliusnak tetszett ez eljárás s február havában ünnepet is rendelt

tiszteletére, mely alkalommal a rozsz magvának megpörkölését kellett megünnepelni. Később a rómaiak mozsárban törték meg a magokat s vízzel keverve kását csináltak belőle. Ezt a kását annyira szerették, hogy a többi népek «kása-evőknek» is nevezték őket. Csak később kezdtek a lisztből tésztát gyúrni s abból fűszeres pogácsákat sütni, de a kenyérsütés igazi módja csak Kr. u. 150-ben jött divatba Rómában. A kenyérsütést azonban még sem ők találták fel, hanem a görögök. Augusztus idejében már több mint 500 pék volt Rómában, kiknek saját malmaik is voltak s nem sokára éppen olyan kenyeret sütöttek, mint Athenben. A kenyérsütést a rómaiaktól a gallok tanulták meg, ezek után a többi nemzetek is eltanulták s így az életmódnak annyira megfelelő találmány rövid idő alatt mindenfelé elterjedt.

Az érettségi feladatok az 1893/94-iki tanévben.

Pápai főgimnázium.

Magyar nyelv. 1. Gr. Széchenyi István társadalmi és irodalmi működése. 2. A földrajzi viszonyok befolyása az emberi életre. 3. A török hódítást minő körülmények mozdították elő hazánkban?

Latin nyelv. «Themistocles végsorsa». 32 tömött sor.

Görög nyelv. Homeros Iliasának II. énekéből 1—32. sor.

Német nyelv. «Schiller» (Heinrich után). 25 tömött sor.

Mennyiségtan. 1. Három szám mértani haladványt képez, melyek összege = 26 és a középső tag ugy arányltk a két szélső tag különbségéhez, mint 3 : 8-hoz. Mekkora ez a három szám. 2. Egy gömbréteget és csónakupot felülről és alulról közös körlapok zárnak be, melyek közül az alapkörnek átmérője $d_1 = 4.98775$ dm., a fedőkör lapé $d_2 = 3.73975$ dm. A csónakúp oldala az alapkörhöz $79^\circ 20' 40'' 8''$ -nyi szög alatt hajlik: mekkora a) a közös magasság, b) a két test térfogata közti különbség?

Nyiregyházai ág. ev. hitv. főgimn.

Magyar nyelv. 1. Mily hatással volt Kisfaludy Károly a magyar színügy fejlődésére? 2. Kossuth Lajos, mint a magyar alkotmány újjáteremtője. 3. A rovarok szerepe a természet háztartásában.

Német nyelv. «Magyarország ébredése». Banhegyi. Olvasókönyv. (Ford.)

Latin nyelv. «Sokrates véleménye a halál utáni életről». Kolmár-Sváby II. köt. (Fordítás.)

Görög nyelv. Odyss. XXIII. 153—156., 163—186.

Mennyiségtan. 1. Valaki megtakarított pénzéből évenként 6 frttal többet tesz félre s így módon 4050 frtot gyűjt, hány évig tartott a gyűjtés, ha az utolsó évi félretett összeg 234 frt volt és mily összeggel kezdte meg a gyűjtést? 2. Egy tömör fagolyó 3·6 dm. átmérőjű, 2·9 dm.-nyire merül a vízbe; mily nagy az uszó fagolyónak fajsúlya? (A víz fajsúlyát 1-nek vesszük.)

FELADATOK.

Az I. és II. osztályu tanulók írják le a következő kis történetet úgy, hogy az egyes szók helyett a megfelelő rokonértelmű szókat alkalmazzák. **A leghüesebb ló.** Nagy Sándor macedoni király lovát Bucefalusnak hívták. Ezt a lovat Fülöp, Sándor atyja háromszáz talentumon vette és fiának ajándékozta. Ez a ló arról volt nevezetes, hogy midőn föl volt kantározva, senkit sem engedett hátrára ülni. Csak Sándor tudta őt megfékezni. Midőn az indiai háboruban Nagy Sándor az ellenség soraiba sodorva annyira körül volt véve, hogy alig menekülhetett, lovát több helyen ellepték a nyilak, a melyek következtében csakugy csurgott a lóról a vér. A szegény állat nagy fájdalma daczára végső erőfeszítéssel futva vitte ki urát az ellenség közül s midőn már biztos helyre ért vele, összesett s kiadta páráját. Nagy Sándor a hű állat emlékére azon a helyen, a hol az kimult, várost építtetett s azt Bucefalonnak nevezte el.

2. A 3. és 4. osztályu tanulók írják le Európát. Anyag: Európa egyik legkisebb, de azért a legjelentékenyebb világrész. Miért? Minő tengerek veszik körül? Mit könnyitenek meg ezek? Ennek következményei. Melyek a nevezetesebb folyók, hegységek, hegyek? Mit lehet általában az európaiakról mondani? Minő vallásuk lakói? Melyek a legkiválóbb országok, a leghüesebb városok Észak-, Dél-, Kelet- és Nyugat-Európában stb.

3. A felsőbb osztályu tanulók dolgozzák föl e tételt: **Miért tetszettek a «Regék» Kisfaludy Sándor kortársainak?** Anyag: Kisfaludy népszerűsége a Himfy-dalok alapján. A század elején alig jelenik meg valami kiváló epikai mű. A Regék inkább érzelmes történetek, melyekbe a költő néha a maga szíve regényét lopja bele. A történetek nagy része a fényes lovagkorba játszik, hol a kereszties hadak, majd a török háborúk gyakran adnak alkalmat egy-egy szomorú történet megalkotására. A magyar dicsőség és vitézség eme korában szívesen menekült az olvasó, mert jelenében csak sivatágot talált. A történetek színtere egy-egy vár a Balaton partján, mely e várak romjaival ma is tele van. A tárgy érdekes, mert a meglevő kövek mintegy a hősök szomorú sorsáról regélnek. A költő nyelve szép, verse-lése könnyű, az egészen a hazafias hang vonul végig. Példák: Csobáncz, Tática, Sziliget.

A kidolgozott tételek beküldési határideje május 30. A legjobb dolgozatok íróinak egy-egy kötetet tűzünk ki a szépirodalmi könyvtárból.

A mai napig lejárt pályázatokra dolgozatokat küldtek be: Eszterházy Alajos gr. Berkovich József, Stern József, Bernolák Kálmán, Pánrok Tivadar, Breuer

Pál, Müller Jenő, László Márton, Szruka György, Horváth Jenő, Porde Gyula, Balkányi Béla, Pontos Lajos, és Ernő, Dávidovics Dezső, Kún Béla (kettőt) Bergi Izidor.

Jutalmat nyertek: Bernolák Kálmán, Horváth Jenő Davidovics Dezső, Kún Béla, kiknek a kiadóhivatal a jutalomkönyveket elküldi.

FEJTÖRŐ.

1. Számtani kérdés.

Egy park valamennyi pihenője egymással egyenes fasorok által van összekapcsolva. Még pedig mindegyik mindegyikkel külön-külön. Hány pihenő van, ha a fasorok száma 78? (Beküldő: Csiszár József.)

2. Földrajzi kérdés.

Melyik földterület az, mely 1885-ben keletkezett az európai hatalmak közös megegyezéséből? A belga király védelme alatt áll és számos európai teleppel dicsekszik? (Beküldő: Csiszár József.)

3. Történelmi kérdés.

Ki volt az az angol államférfi, a ki született szept. 3-án, megtért szeptember 3-án, megválasztatott Lord protectorrá szeptember 3-án, katonáival a legnevezetesebb ütközeteket szeptember 3-án vívta ki, a legnagyobb összeesküvés szeptember 3-án történt ellene, kedves leánya meghalt szeptember 3-án, ő maga meghalt szeptember 3-án? (Beküldő: Kaltenecker Károly.)

4. Természetrizai kérdés.

Melyik az a madár, melynek színe fekete, hasa és vállai fehérek, a fiatal nyulat képes megölni, a gyümölcsfákban nagy kárt tesz. A farka fekete és ékídomu Fészke fedeles.

5. SZÓTAGREJTVÉNY.

E 17 szótagból: si, ge, ló, gá, bor, a, pád, ár, ma, va, ros, so, or, zer, ma, end, re, kilencz oly szó alakítandó, melyeknek kezdőbetűi fölülről lefelé olvasva a Tanulók Lapja egyik jeles munkatársának nevét adja. Az alakítandó szavak értelme:

1. Férfi név.
2. Névelő.
3. Másik férfinév.
4. Igavonó állat.
5. Folyó neve.
6. Város neve.
7. Őzhez hasonló állat.
8. Férfi név.
9. Melléknév.

(Beküldő: Ottrubay Károly.)

Csak azoknak neveit közöljük, a kik legalább 4 rejtvény helyes megfejtését beküldik a határidőig. A megfejtők közt egy értékes könyv sorsoltatik ki. **Megfejtési határidő: 1895. május 12.** A határidőn túl beérkező megfejtéseket nem vesszük figyelembe.

A 16-ik számban közölt talányok megfejtései: Számtani kérdés: A B-től 18, B C-től 6 és C A-tól 10 km-re fekszik. Földrajzi kérdés: Egyiptom, a folyó neve Nilus. Egyiptom arról nevezetes, hogy ott vannak az emberiség történetének legrégebb emlékei; fővárosa Kairo, a Nilus deltájának kezdeténél fekszik.

— **Történelmi kérdés:** Stafford, igazi nevén Venworth Tamás; perbe fogták, mert a közszabadság ellenségének tartották s kivégezték 1641-ben. — **Természetrizai kérdés:** A szőlő, bort készítenek belőle, aszalva pedig mazsolya néven árulják, az ebsefa-félék (frangulinae) rendjébe s a szőlőfélék (ampelidae) családjába tartozik, a szőlő = vitis vinifera. — **Fizikai kérdés:** A tehetlenségi törvényt 1638-ban Galilei mondotta ki, a vilamos indítást Canton fődözte föl 1753-ban, helyes megfejtését azonban Wilke adta. Az elektrofort Wolta fődözte föl 1775-ben. **Szótagrejtvény:** Sakkjáték.

Helyesen megfejtették: Tenner Marci, Eperjesi Gyöző, Horváth Jenő, Vidákovics Dániel, Kaltenecker Károly, Ladányi Gyula, Jaszenovits István, Gödri Béla, Felter Arnold, Porde Gyula, Hodács Agoston, Csiszár József, Mannheim László, Büchler Izsó, Kovács János, Bánfi József, Perl Jenő, Bogdán Géza, Göth Emil, Mosonyi Emil, Pless György, Bubics Jenő, Strasser Erich, Heumann Gyula, Weitzenfeld Dezső, Schandl testvérek, Jánosy Jenő, Horváth Dénes, Lindauer Ferencz, Horvátszky Tamás, Wechsler József, Nagy Vincze, Grüner Rezső, **Schmid Ernő**, Juga Jusztin, Kún Béla, Schwarz Jakab, Kövy Kornél, Márk Imre, Zemkó Antal.

A jutalmat Schmid Ernő (Pozsonyban) nyerte el, kiknek a könyvet a kiadóhivatal megküldi.

IRODALOM.

A gordiusi csomó. Elbeszélések Irta: Hevesi József. A kedvelt elbeszélőnek, Hevesi Józsefnek újabb történelmi egy rendkívül díszes kiállítású kötetben közrebocsátattuk. Csupa kedves elbeszélések ezek finom tollal, érző szívvel és éles megfigyelő tehetséggel megírva. Tízennégy történetet foglal magában a kötet, mely rendkívül fényes kiállításban május 1-én megjelent. Szerző elbeszélései annyira közkedveltségnek, örvendenek, hogy ez új kötetét iránt méltán számíthat a művelt magyar olvasóközönség érdeklődésére. A mű ára füzve 1 frt 50 kr., diszkötésben 2 frt 50 kr. Megrendelhető a «Kosmos» műintézet kö- és könyvnyomda részvény-társaságnál, Budapest, Aradi-utca 8.

VEGYESEK.

A Tanulók Lapja szerkesztősége május 1-től kezdve a Kosmos műintézet épületébe helyeztetvén át, figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy ezentul minden küldeményt VI., Aradi-utca 8. sz. alá czimezzenek. A más czimen küldött s esetleg eltévedő levelekért nem vállalunk felelősséget.

Hangverseny. A bpesti V. ker. állami főreáliskola ifjusága a Hofer-alap és az intézeti irodalmi iskola javára apr. 30-án az Európa szálló termeiben táncvigalommal egybekapcsolt jótékony czélú estélyt rendezett. Előadták Lessing egy felvonásos Philotas cz. tragédiáját Palotai Hugó 8. o. t. fordításában. Az előadás szépen sikerült. A műsor többi száma is szépen volt összeválogatva s precziz előadás által tünt ki. A jövedelem szépen

növelte azon alapok tőkét, melyek emelésére e hangversenyt rendezték.

A bpesti. ref. főgymn. ifj. önképző-körének apr. hó 27-én tartott gyűlése. 1. Torday (VII) a «Honszeretethez» cz. kis verset bírálja; tudomásul veszik. 2. Tek. dr. Rupp K. tanár úr az általa kitűzött egy arany jutalmat Derencsainak (VII) itéli, annak Epa-minondasról írott dolgozatáért, dicsérettel említve meg Petrich (VII) művét. 3. Ajkay (VI) Temérek «Éji párbaj» cz. művét szavalja III. eredménynyel. 4. Törs K. (VI) csinos dalának (Ne sirj . . .) a kör Hauks (VIII) bírálatával ellentétben megadja a megérdemlett dicséretet. 5. Dapsy (VII) bírálja Fülepnak (VIII) «Az élet» cz. versét, dicséretet ajánlván, mit a szerző meg is kap. 6. Forschner (VII) bíral egy dalt. Véleménye alapján a mű III. fokot nyer. N.

A budapesti VII. ker. magy. kir. állami főgimnázium ifjusági önképző-körének f. hó 28-án tartott gyűlése következőképen folyt le. Napirenden volt a kitűzött pályázatokra beérkezett munkák bírálatja. Az értekezésre beérkezett munkákat Blumgrund Béla ifj. elnök és Odry Árpád tanulók és mint döntő dr. Margalits igazgató tanár úr bírálták. A jutalmat, (10 kor.) «A magyar történelmi drámáról» czimű «A múlt csak példa legyen most.» jeligés értekezés nyerte. Szerzője: Grünberger Izsó VII. oszt. tanuló. Dicséretet nyert a «Görög szellem mivolta» czimű értekezés. A latin műfordításra Szilasi Móricz tanárelnök úr által kitűzött pályadíjat (10 kor.) Kempf József tanár úr, és Grünberger Izsó meg Hecht József tanulók bírálatja alapján Raditz Vilmos VIII. o. tanuló nyerte el Tibullus fordításával. Dicséretet nyert Singer Ferencz «A méhek élete» czimű Vergilius fordítással. Költeményre pályázott 18 munka. Pruzsinsky dr. tanár úr bírálatja alapján Tauber Kornél nyerte az első díjat «Biró Panna» czimű balladájával, Pollák József nyerte a második díjat 5 költeményével. Szavalattal díjat nyertek Rothauser Ede és Grémer Miklós tanulók. A pályanyertes munkákat a május 5-iki matinéén fogják fölolvadni az igazgató ur nevenapja alkalmából.

A székesfejérvári főgimnázium önképzőköre ma tartotta utolsó (XVIII.) gyűlést. Krausz Aladár VII. o. t. felolvasása «Revitzky Gyuláról» Ferenczy Árpád (VIII) al-elnök indítványára jegyzőkönyvi dicséretben részesült. A beadott művek közül Az elmaradt «Örült» monológ és a «Kis óra» cz. parabola elvették, egy másik parabola pedig «Az ibo-

lya» elfogadtatott. Szerzője: Perl Imre VII. o. t. Szavaltak: Kósa, Schleicher, Perl VII. o. t. és Weiner Sándor VIII. o. t. «Gedővár asszonya»-t nagy hatással. Majd következett a pályázatra beérkezett művek bírálatra kiosztása. «Vallás és jellem»-re 1, fizikai tételre 1, tudományos tételre 3, történelmire 2, műfordításra 3, költeményre 5, novellára 3, balladára 3, összesen 22 mű érkezett be.

Hangverseny. A debreczeni áll. főreáliskola ifjusága e hó 27-én tartotta meg a «Margit fürdő» disztermében tánczczal egybekötött hangversenyét. A tanári kar s diszes közönség jelenlétében az ifjusági énekkar kezdte meg a hangversenyt a «vándordallal.» Elismerés illeti Zimmermann Gyula tanár urat, a ki nagy fáradtsággal tanította be. Ezután a zenekar adta elő az «Abránd» cz. dalt igen szépen. Különösen kiváltak: Kohn Béla (viola) Schvarcz József (prima) Lustig Mór (second). A reáliskolai tanulók a szaválást sem hanyagolják el, mert két tanulót állítottak ki maguk közt: Karpós József Kiss József «Jehová»-jának második felével mély hatást tett a közönségre és Krisztiáni Sándor pedig ugyancsak megnevetette a hallgatóságot a sok szinpadai ügyességgel eljátszott «A légy» cz. monológgal. A rendezőség, hogy az est érdekességet még jobban növelje, vendégszereplőket is igyekezett megnyerni. Különösen feltűnt Dóczy Ilona k. a. a ki «Falun» cz. monológot szavalta üde, csengő hangon, bájos kedvességgel és sok szinpadai temperamentummal. Kapott is csokrot és tapsot eleget. Haydnnak egy nehéz quartettjét Pálffy József, Mácsay S., Friedmann J., s Zimmermann Gyula adták elő kifogástalanul. Elismerés illeti Szilágyi Sándor urat a debr. zeneképző e tehetséges növendékét, a ki kitűnően játszott zongorán. A hangverseny s az ezt követő vacsora után táncz következett, a mely csak a hajnali órákban ért véget.

A rozsnyói ág. hitv. ev. főgymnásium Petőfi kör-e apr. 28-án tartotta XXII. rendes ülését Szántó József tanár úr elnöklete alatt. A napirend előtt az elnök úr a körnek tudomására hozza, hogy a 45 frt értékű könyvek, melyet az ifjuság által rendezett koncertből befolyt féljövédelen hozatott, megérkeztek. A kör utasítja a pénztárost, hogy intézkedjék a bekötötésről. A pénz- és könyvtár átvizsgálásával megbízott bizottságnak jelentését a kör tudomásul veszi. Mráz Gusztáv VIII. o. bírálja «A kereszties háborúk okai» czimű értekezést, melyet méltányolni ajánl (II. fokozat). Gindelfinger József Marcell «Ab-

rándozó gyermek»-ét 3-ad rendű eredménnyel szaválja. Zsebik Lajos 2-od rangú eredménnyel szaválja «A munkácsi rab»-ot Jókai Mórtól, Korach Árpád a «Nemzeti dal»-t szaválja másodrangú eredménnyel.

Hangverseny. A löcsei áll. főreáliskola ifjusága folyó hó 20-án a tápintézet javára hangversenyt rendezett a következő műsorral: 1. Konti. Induló «Az eleven ördögből». Játsza a főreáliskolai ifjuság zenekara. 2. Nagy J. «Honfidal». Énekli az ifjusági énekkar. 3. John Lund «A novellette». Menuette. Előadja az ifj. zenekar egy része. 4. Zeller: Dal az Obersteigerből, játsza az egész ifj. zenekar. 5. Thern K. «Társaskörben». Énekli az ifjusági énekkar. 6. Népdalok. Vonós zenekarra összeállította Szent-Istványi. Játsza az ifjusági zenekar. A hangverseny után táncz következett. A mulatságban a város intelligenciájából számosan részt vettek.

A dévai áll. főreáliskola önképzőre által rendezett estély 20-án este ment végbe a dévai Vigadóban. A műsor oly érdekesen volt egybeállítva, hogy a közönség egészen megtöltötte a termet. A dalkör éneke után felolvasás következett, majd az ifjusági zenekar játszott el több zenedarabot, mire a műsor legutolsó és leghosszabb száma, a táncz következett, mely fesztelen jókedvvel a reggeli órákig tartott.

Szerkesztői üzenetek.

Spitzer Ármin. N. Bécskerék. Vörösmarty. **Oméga.** Elég ügyes, de nem nekünk való. **Nem közölhetők,** Tavaszkor. A hűtelen leány. **J. J. Déva.** Dehogy engedik el az érettségi vizsgát, sőt arra akarnak törekedni, hogy minden tanuló jelesen érett legyen a millennium évben. Méltó is volna a millennium megünnepléséhez, hogy azon év «éretteiből» esupa kiváló ember legyen. **Lóvy Ó.** Keeskemét. Köszönjük, onnét már van tudósítónk. **Braun A.** Gyöngyös. Egyes szám ára 10 kr. **Caíus.** Halas. Az új pályázatokat legközelebb ki fogjuk tüzni, mihelyt a szerkesztőségi költözéssel rendben leszünk. **P. Z. Eger.** Verse nem időszerű. **Kaltenecker.** Szombathely. A «Vigasz» a szerkesztőség útján is megrendelhető 1 frtért **D. I.** Nagyon hangulatos kis vers. Kapunk öntől még szebbet is. **Krausz A.** Küldje be.

Kiadóhivatali üzenet.

Hodács Á. Szeged és **Varga E.** Debreczen. A könyvet elküldtük. **Polnik Z.** Eger. Lapját rendszeresen expedáljuk, a postán lehet a hiba. **Szold R.** Galgóc. Leveleiből nem tudjuk megérteni, hogy akarja-e a lapot vagy nem. **Gödri B.** Legközelebb elküldjük. Ne féljen, nem lesz baj.

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA.

Előfizetési árak:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL

főgymnásiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és
könyvnyomda részvenytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Aradi-utca 8. sz.

HIRDETÉSEK

felvetetnek es jutányosan számíttanak.

ZICHY JENŐ GRÓF.